

Írásunk visszhangja

Múlt szombati lapunkban közzeltük Balogh Tamás kollégánk írását, amely a macsolatos álláspontját fejté ki. Az alábbi kóí gyógyviz-gyógyiszap esetleges hasznosítási lehetőségeivel foglalkozott. Erre kap-tuk válaszként Csenke László makói városi

Makó kihasználatlan kincseiről

A makói reumaellátásról kell szólnunk hitelesen. Hitelünk ugyanakkor nem jelenhetti csálhatatlanságunkba vetett hitünket, mert akkor mi sem lehetnénk jobbak az egyszeri fogadott prókátornál. Hitelünk ereje abban van, hogy személyesen merünk kiállni minden alkalommal a város lakói elé, szemtől szembe válaszolván a felvetett kérdésekre, köntőrfalazás nélkül. Most sem tehetünk mást, hiszen lépéskényszerben vagyunk. Kiállni pedig olyan alkalommal is kiállunk, amikor hibát kellett beismerünk, mert botlás is előfordult e tizenegy hónapnyi időben.

Kezdjük azzal, hogy valóban sajnálatosnak tartható, hogy Makó hosszú években keresztül nem tudott mit kezdeni meglevő kincseivel, hogy nem tud, azt nem mernék kategorikusan állítani. Mint messzebből jött ember, ki merem mondani, mert a legfőbb kincs e városban régen és most is a hagyma. Nem csoda, ha a hagyma mellett kevesebb figyelem jutott más dolgokra. Csak megerősítésül: Erdei Ferenc a Város és vidékében 1971-ben sem tesz említést a marosi gyógyiszapról, holott már tíz éve akkor ismert volt a gyógytényező országosan! Ezért persze ne hibáztassuk Erdeit! A városi lakosság fáradságos munkával ma is azon igyekszik, hogy a hagyma jól fizessen, a hagymából jól lehessen megélni. Emellett a termálvíz, a gyógyiszap másodlagos jelentőségű volt.

A termálvíz, a gyógyiszap, a reumakórház az évek során lehetőség volt és maradt. Nem dönthető el pontosan, hogy a szakértelem hiányának — igen egyszerű lenne így tolmácsolni a dolgokat, mert rögvést bűnbak lenne keresni; szerencsére az egészséges gondolkodás nem mindjárt a bűnbakkeresés felé mozdul — vagy az igények hiányának volt nagyobb szerepe ebben. Tegyük hozzá: szigorúan a hagymázási kontextusban gondolkodván.

A termálvíz, a gyógyiszap, a reumakórház elsősorban azoknak mondhat valamit, akiknek anyagi fantáziáját e hármas be tudja indítani. Így volt, ezzel valószínűleg Medgyesi Pál is. Így lehettek mások is, akik anyagi érdeket vélték felfedezni. A felelős egészségügyi vezető, akinek kezei megkötöttek, anyagi és rendeleti értelemben egyaránt, ma még jobban, mint valaha, szóval a felelős egészségügyi vezető azért a grandiózus tervek önmagában megkülönbözteti az ellátási követelményektől. Nem hadakozik és sosem hadakozott nagyralátó elgondolások ellen, de az ellátás kérdéseit függetlenül átmenetileg azoktól. Úgy igyekszik segíteni, hogy a gyógyturizmust megkülönbözteti a reumatológiai szakorvosi ellátástól.

Természetesen abban is különbséget tud tenni, hogy adott lakosságnak érdekében mely ellátásszervezési gondokat kell megoldani elsődlegesen, mert meglehetősen az égetőbb gondokat, hiszen látókörre szélesebb horizonton mozog, mint egy szakrendelés helyiségének falai, képes több tényezőt is figyelembe venni a rendszeren belül, ismeretei vannak

a lehetséges és bekalkulálható faktorokról. Az egészségügy eléggé bonyolult rendszer, ahol a részek működését, sok ilyen rész van, egységbe kell látni.

Arról nem is beszélve, hogy az egészségügyi vezető nem egy betegben vagy betegségben, hanem valamennyi betegben és betegségi csoportban, főcsoportban gondolkodik. Az egyes betegre, az egyféle betegsége hangolódott gondolkodás következtében nincs egy hullámhosszon az egészségügyi vezetői gondolatokkal. Ami érthető, hiszen az egészségügyi szervezést és társadalomorvoslást a szakértárgyaktól elkülönítetten oktatják az egyetemen.

Egyszóval: a társadalom-orvoslás külön tudomány, amit előbb meg kell értenünk, hogy vizsgát adjunk belőle, még inkább, ha vizsgáztatni kívánunk belőle. Erre nemzetközi tanfolyamok szolgálnak.

Ma a makói egészségügyben — kapaszkodjunk meg! — a fennmaradás a tét. Divatosabban: válságot kell menedzselnünk. E válságmenedzseléshez pedig mindenekelőtt hosszú ápolási idejű osztály(ok)ra van szükség a kórházban, hogy ne mehessenek veszendőbe súlyos állami milliók, amit egyre nehezebben teremtelő az ország és a nép. És amely milliókat adott esetben a reumaellátás korszerűsítésére is fordíthatnánk.

Szóval fordíthatnánk, ha nem pazarolnánk el őket azzal, hogy kis ápolási igényű betegeket az orvossal és ápolóval legjobban ellátott aktivitásokon ápolunk. Nem eléggé súlyos gond ez? Fokozzuk-e még ez irányú gondjainkat?

A tárgyismerettel — tehát filozófiailag szabadon — gondolkodók belájták, hogy a betegellátás egészéhez fűződő érdekek a legerősebbek, mert azok a város lakosságát úgyszólván teljes körűen érintik. A kisebbeségnek kell engednie, mert a gazdasági realitás így diktálja. Azzal is egyetérték,

hogy jó lenne, ha nem így lenne mindez. Ez azonban jámbor óhaj e pillanatban.

Eppen ezért nem illendő a makói kórház főorvosi karát elparentálni és sértegetni, ha a betegellátás egészéhez fűződő érdekeknek leter enged. A főorvosi karának jogában áll visszautasítani a sértegetést, sőt, védelmet is kérhet önmagára etikai bizottságtól, orvosi kamarától egyaránt. Sőt, reményünk vethető abban, hogy ezt az etikai védelmet meg is kapja. A peresztrojka e téren is megindult már.

Hitelt érdemlő tájékoztatást kell adnunk a lakosság-nak arról is, hogy a makói kórházban létezik egy jegyzőkönyv, amelyben szakemberek mondják ki közösen, hogy a gyógyiszap alkalmazásához elegendő a belgyógyászati ágyháttér is. Kár, hogy egyesek megfedkeztek erről, vagy a saját koncepciójába nem illett bele ez.

A reumabetegek kórházi ellátása biztosított. Részint a makói kórházi belgyógyászaton. Részint megyei és országos intézetben, szanatóriumokban. Értelemmel azt is megfoghatjuk, hogy bővített alapszakmák kórházban (580 ágyas vagy 860 ágyas típus) sem szervezhető önálló reumatológiai osztály, nemhogy a 435 ágyas makói kórházban. Így rendelkeznek a fennálló jogszabályok. Egyszóval a reumaellátás megoldott a viszonyokhoz mérten, ha lesz sok pénz, lesz jobb ellátás is. Abban nem hiszek, ha makói szanatórium lenne, a makói betegek azt vennék elsősorban igénybe. Az emberi karakter olyan, hogy országos hírű intézetbe menni elegánsabb.

Ami pedig politikai arculatunkat illeti: sem a peresztrojka ellenfelei, sem vaskalapos bürokraták nem vagyunk, így a jelzőket visszautasítjuk. Balogh Tamás úr erről megkérdézhet illetékes vezetőket, miként azt meg nem tette prejudiciáció kimondása előtt.

*

En annyira örülök ennek a levélnek, hogy írója nem is gondolná. Mert önmagáért beszél. És: mert ráébredett, hogy hibáztam. Nem kérdeztem meg ugyanis illetékes vezetőket. Azt gondoltam, hogy a városi főorvos illetékes az egészségügyben, erre ő maga írja, hogy nem az. Pedig amikor nála jártam, elkápráztatott azzal, hogy hat és fél gépet oldalon kezembe adta a nyilatkozatát — anélkül, hogy bármit is kérdeztem volna. Honnan tudta, hogy mit akarok? Netán értesült már — ugyancsak illetéktelen (?) — vezetőktől makói látogatásom céljáról? Ha így van, ez dicséretes, mert a vezetők — ha nem is illetékesek — kíváló együttműködését példázza. Ha pedig nem ez a helyzet, az csak Csenke László rendkívüli problémáérzékenységét bizonyítja.

Azt írja Csenke László: nem illendő a makói kórház főorvosi karát sértegetni. Magam is így gondolom. Ezért írtam cikkemben: álmok, aki úgy gondolja, pénzügyi érdekek vezérelték a főorvosokat, amikor reumaosztály helyett elfekvő létesítésre szavaztak. Keményen megbélyegeztem tehát, aki „az” meri gondolni. Azután, nem árt a leírt szó jelentőségét is megtapasztalni. Például: az átlapszakmák kórházzal (de szép szakkifejezés — megcsodálja, aki tiszteli a szót) kapcsolatosan jogszabályt említ, holott irányelvről van szó, ami merőben más. Irányelvtől ugyanis — a helyi adottságokat figyelembe véve — el lehet térni, sőt adott esetben kell is. Főként egy olyan városban, ahol a cél, hogy a hagymából „jól lehessen megélni”. Ennél magasabb cél csak az, ha az emberek egészsége érdekében is teszünk valamit. Ebben segített volna, ha nincs harminc év mulasztása. Nem tizenegy hónap — hangsúlyozom. Megrokkannak ugyanis, aki egyből több évtized terhére akarja hátára venni. Márpedig aki az egészségügyben dolgozik — ha nem is illetékes vezető! —, tudhatja, milyen szomorú dolog megrokkanni. Cipekedéstől, vagy hagymázástól — mindegy...

Manapság legtöbbször joggal lehet anyagi nehézségekre hivatkozni. A pénztelenség azonban — szerencsére — nem mindig volt jellemző az utóbbi évtizedekben. Ezt is látni kell, amikor elmúlt idők eredményeit, ez esetben pangását, értékeljük.

Balogh Tamás

Nemzet és kultúrája: minőségforradalom

Tegnapelőtt Budapesten, a Múzeum körúti egyik antikvárium kirakátában láttam Németh László máig elérhetetlen, klasszikus remekét, A minőség forradalmát.

Négyezer forint volt az ára.

Most pedig, hogy immáron tegnap lapunkban (is) megjelent: a Hazafias Népfőnt Országos Tanácsa a holnapi napot, azaz január 22-ét a magyar kultúra napjává nyilvánította — kissé zavarban vagyok.

A felhívás azt szorgalmazza, hogy minden évben ezen a napon a magyar nemzeti kultúra valamennyi barátja és művelője, itthon és szerte a világban, emlékezzen meg a magyar műveltség és kultúra eredményeiről.

Nemzet és kultúrája, régi meggyőződés: minőségforradalom. Különösen az utóbbi másfélszáz esztendőben annyira összeforrt a két fogalom, s annyira a minőség, a rendkívül magas nivó igézetében alkottak a magyarság szellemi legjobbjai, egyben a magyar progresszió legelső harcosai is —, hogy ez a most először ünneplendő nap, a Himnusz születésnapja, Németh László minőségforradalmának jegyében egy másik, szintén korunk egyik legnagyobb magyar alkotójához kapcsolódó, Németh László talán leghíresebb, 32 év után először a vásárhelyi Juss-ban újra megjelentetett cikkének címét kell jelentse. Ezt: *Emelkedő nemzet*. Ahhoz pedig, hogy a magyarság újra, minden korábnál meggyőzőbben emelkedő nemzet lehessen, vissza kell kapnia azt, ami elengedhetetlen, egyes számú föltétel ehhez az emelkedéshez: az önbecsülést. A megrendült méltóságában és erkölcsi tartásában szétzilált nemzet a magánélet menedék-szigeteire visszaszorított, elgyávított vagy elcinkusodott értelmiséggel, a mind megalázóbb kenyérgondokba kényszerített tisztviselő-adminisztrátor réteggel, az agyonhajszolt munkássággal és az ímet egyre gyanakvóbb parasztsággal — héroszi feladatot jelent — ma is a nemzeti kultúra legfőbb témája, fogyasztója és célja kell legyen.

Zavarom másik oka: az önbecsüléshez nemzeti kultúránknak újra magunkénak

hódított múlttal a visszaszerzett történelemmel is rendelkeznie kéne. Hiszen ennek talpazatán épülhet a minőségforradalom minden barrikádjá. S e folyamatnak már nem az lesz elsődleges jellemzője, hogy magyar nyelven fogalmazott, méltatott, propagált művekkel van jelen egy 15 milliós közösség életében — hanem hogy a huszadik század legvégén a kor követelményeit a magyar múltból vett eszményekkel ötvözi. Ekképpen hozván létre azt a Minőséget, amely a nemzeti műveltséget jellemzi.

„Okoskodni arról, hogy ki a magyar, mi a magyar, milyen a magyar, hogy tesz, hogy beszél, hogy gondolkodik a magyar, végtelen sokat lehet. Évszázadok óta minden valamirevaló írónk és tudósunk hozzáadta ehhez a saját megfigyeléseit és a saját élményeit. Rengeteg könyv és cikk próbálta már a magyarság lényegét megfogni és kifejezni. Az utóbbi években meg már külön magyarságtudomány is alakult, sőt már egyetemi intézetet is kapott. Sajnos, ez nem olyan egyszerű dolog, mint a kérdőző emlős állatok különválasztani a nem kérdőző emlős állatoktól... Azonban mégis minden igaz népek van saját kultúrája s minden kultúrának megvan a saját jellege, színe és sajátos belső korforgása, amely a befogadott és megemésztett idegen elemek mennyiségét és minőségét keveredéséből áll elő... Ajánlom hát, hogy menj vissza egy kissé, mint én, az elhagyott népkultúrába, és hiszem, hogy csakúgy, mint én, újjászületve térsz vissza. A szociális élményed, a harcos akarated nem gyengül, hanem erősödik, mert még jobban megszereted a fajtádat, ezt a szegényt és megromlott, de széplelkű, okos és világosfejű, kedves és szemérmes népet.”

A kitől az idézetek származnak: a magyar kultúra napján talán a legjobb programadó. A fenti részeket *Mit ér az ember, ha magyar* című könyvből valók, — s nem tudom, mennyiért vesztegetnék vajon az antikváriumokban — üzlet lévén bizonyára az az ember is, akitől a „népben-nemzetben gondolkodni” kifejezés származik.

Veres Péter a neve.

Domonkos László

Tiszatáj – tiszta táj?

Írók a közgyűlésen

1986 novemberének utolsó napjaiban a Magyar Írók Szövetségének közgyűlésén többen állást foglaltak a Tiszatáj-ügyben. Hogy most szemelgetünk az író hozzászólók gondolataiból, azt két körülmény indokolja: egyrészt e héten a Tiszatáj múltjáról és jövőjéről indult sorozatunk, másrészt az, hogy az írószövetségi közgyűlés jegyzőkönyve a tömegek számára ismeretlen. Az 1986. november 29–30-i viharos napokról egyébként a tegnap említett kötet bővebben beszámol.

*

Fekete Gyula: „... A Tiszatájat tíz éve folyton folytatják. El ne higgyem már, hogy most egy-két verssor miatt került hurok a nyakára...”

Köteles Pál: „... hogy mit jelentett a Tiszatáj a magyar szellemi életben? Azt, amit egyetlen magyar folyóirat sem. A Tiszatáj: felvállalta 16 millió magyar gondját, de ugyanakkor törekedett arra is, hogy a szomszédságunkban, pontosabban a velünk együtt lakó népek irodalmával, a szellemi élet gondjaival megismertesse a magyar olvasót. Egyetlen más magyar folyóirat gyakorlatában sem tapasztalhattuk ezt. Nos, a Tiszatáj megkapta mindazt, amit megkaphatott.”

Kiss Gy. Csaba: „Innen, erről a fórumról is szeretném megköszönni még egyszer Vörös Lászlónak és Annus Józsefnek, hogy éveken át munkatársuk lehettem.”

Czine Mihály: „... amit fájdalmasnak éreznek, vagy érzünk, hogy elveszett a Tiszatáj, amely a szocialista, nemzeti, kelet-európai értékeiért íróknak leginkább he-

lyet adott. Amely folyóirat szerkesztői — Vörös László, Annus József és korábban Ilia Mihály — a szerzőkkel, minden szerzővel és mindig a legemberibb hangot talált meg. A nagy szerkesztő talán még ritkább, mint a nagy író. Századunkban — az eltávozottak között — talán csak Osvát Ernő, Mikes Lajost, Kuncz Aladárt és Gaál Gábort tudja vitathatatlanul nagy szerkesztőnek az irodalomtörténet, akik munkatársaikból sikeresen és következetesen tudták „kihegedülni” a legjobb írókat. Az élők közül Ilia Mihályt és Annus Józsefet az ilyen nagy szerkesztők sorában fogja majd látni minden bizonnyal a későbbi irodalomtörténet. Olyan gazdagok vagyunk, hogy éveken talonban hagyjuk az ilyen tehetségeket, vagy múzeumi segédkutatósággal tiszteljük meg őket?”

Romániai délszláv nemzetiségek védelmében

A Szerb Köztársaság illetékes szerveinek gyakrabban kell szorgalmazniuk a romániai délszláv nemzeti kisebbség helyzetének rendezését. Érdekeik védelmére minden alkalmat fel kell használni, ezt a kérdést reálisan fel kell vetni. A probléma megoldásáról a mesvári jugoszláv konzulátust is arra, hogy megfeleljen a „követelményeknek”. A bizottság leszögezte, hogy Szerbia a legközvetlenebbül érdekelt a problémák megoldásában.

köztársasági képviselőház külügyi állandó bizottsága, amelynek értékelése szerint a jugoszláv külügyminisztérium eddig nem fejtett ki megfelelő aktivitást a romániai délszláv nemzetiség ügyében. Egyebek között fel kellett volna készíteni a téma megvárt jugoszláv konzulátust is arra, hogy megfeleljen a „követelményeknek”. A bizottság leszögezte, hogy Szerbia a legközvetlenebbül érdekelt a problémák megoldásában.

Csoóri Sándor: „... nagyon nehéz összefoglalni azt, amit az ember gondol és érez. Azért is nehéz, mert mindent túl tudunk élni: túl tudjuk élni a Tiszatáj-ügyet, túl tudjuk élni — mint ahogy túl is éltük — a Mozgó Világ-ügyet. Csak, hogy a mi túléléseink veszedelmes túlélések: végülis ezekbe szoktunk erkölcsileg belehalni.”

Sánta Ferenc: „... Engedtesse meg nekem, hogy a Tiszatáj felfüggesztésének buta és brutális hibájára hívjam fel ismételt figyelmet... Próbáljuk meg áttekinteni, hogy kinek állt érdekében vagy milyen politikának volt hasznára, hogy az Írószövetség előző közgyűlése óta sorozatban olyan intézkedéseket léptessen életbe, olyan dolgokat tegyen, amelyek nem a konszenzus, nem a meg egyezés, a lecsillapítás szándékával álltak elő, hanem — szinte a provokáció erejével szolgálták azt, hogy még jobban elmérgesedjen a helyzet.”